

Nurinkuriset kannustimet

Tekniikan päivät 14.1.2010

Tutkimusprofessori Per Mickwitz

Suomen ympäristökeskus

Esityksen rakenne

- **Tausta: Mitä tarkoitan nurinkurisilla kannustimilla?**
- **Esimerkkejä**
- **Tarkemmin tuloverolain 93 pykälästä**
- **Näkökulmien ja kehysten merkityksestä**

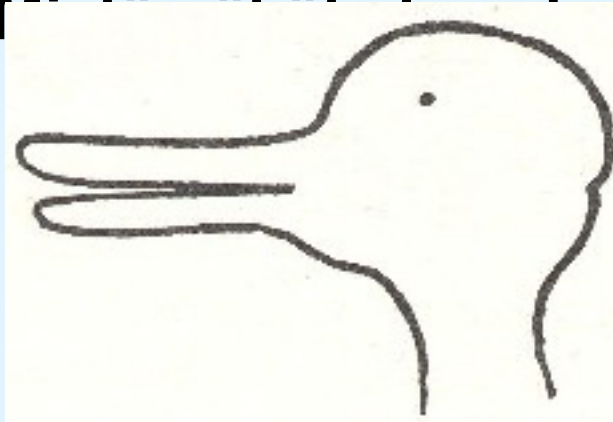
Mitä tarkoitan nurinkurisilla kannustimilla?

- Kannustin kenelle?
- Mistä näkökulmasta nurinkurinen?

Mitä tarkoitan nurinkurisilla kannustimilla?

- Kannustin kenelle?

- **Näkökuva on tärkeä!**
  - Wittgensteinin kuuluisa kuva

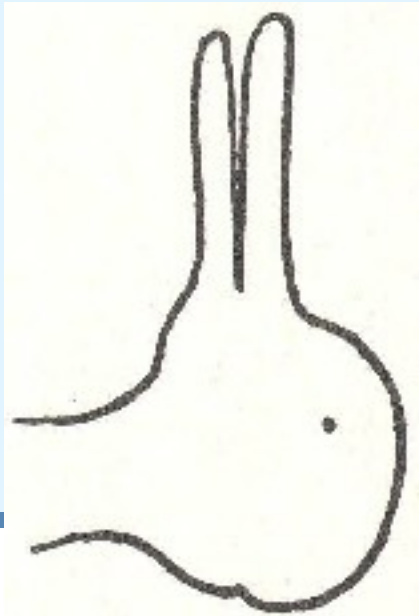

Mitä tarkoitan nurinkurisilla kannustimilla?

■ Kannustin kenelle?

- Erilaisille toimijoille: yksilöille (kuluttajille, työntekijöille, ...), yhteisöille (perheille, järjestöille, ...), yrityksille, mutta myös julkisille toimijoille (kunnille, valtioille, VTTille, SYKELLE ...)

■ Mistä näkökulmasta nurinkurinen?

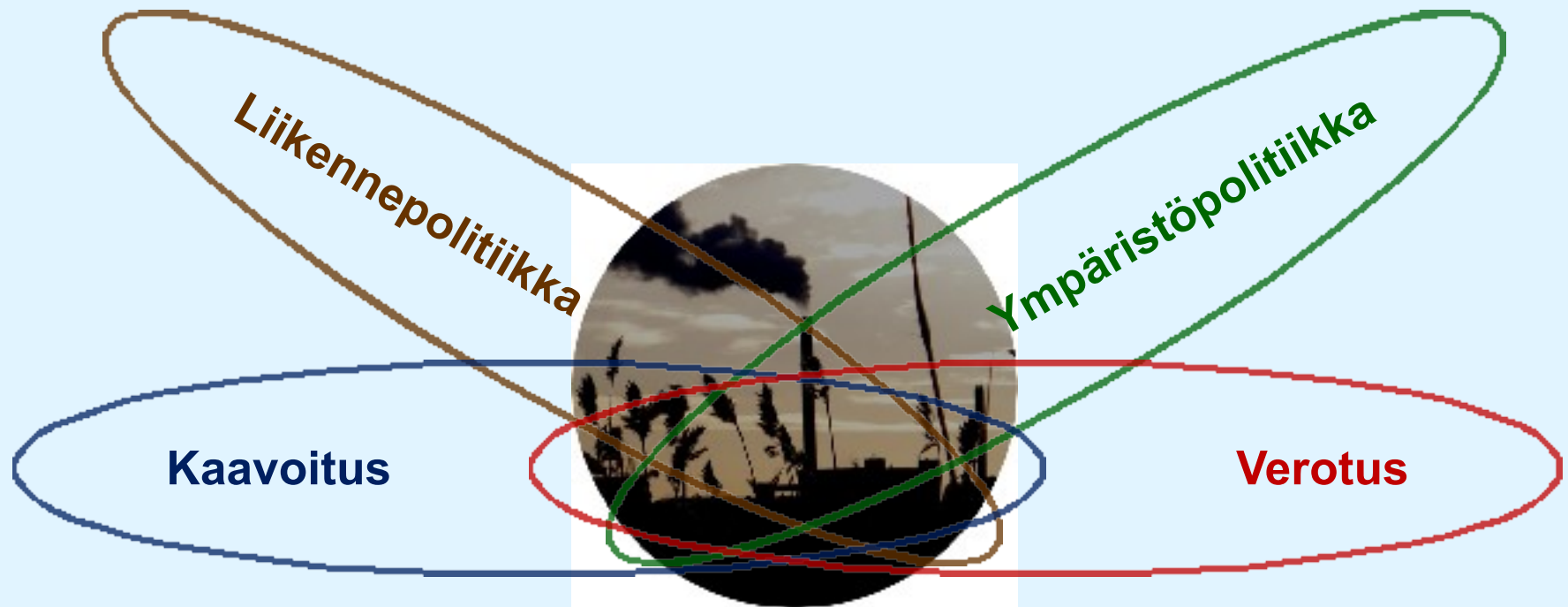

- Näkökulma on tärkeä!
- Wittgensteinin kuuluisa kuva
- Tässä puheenvuorossa näkökulmani on ilmastonmuutos. Puhun siis kannustimista, jotka ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta ovat nurinkurisia

Miksi puhua ilmastonmuutoksen kannalta nurinkurisista kannustimista Tekniikan päivillä?

- Kannustimet vaikuttavat siihen, millaisia valintoja tänään tehdään. Tekniikalla on usein keskeinen rooli valinnoissa. Esimerkiksi vallinnat, jotka koskevat:
  - lämmitystä
  - energian tuotantoa
  - liikkumista (miten paljon ja miten)
  - energian käyttöä teollisuuden ja kotitalouksien prosesseissa
- Kannustimet vaikuttavat siihen, millainen tekniikka kehitetään tulevaisuutta varten.

Esimerkki 1: Yrityksen ratkaisuihin vaikuttavat hyvin monet politiikkatoimet

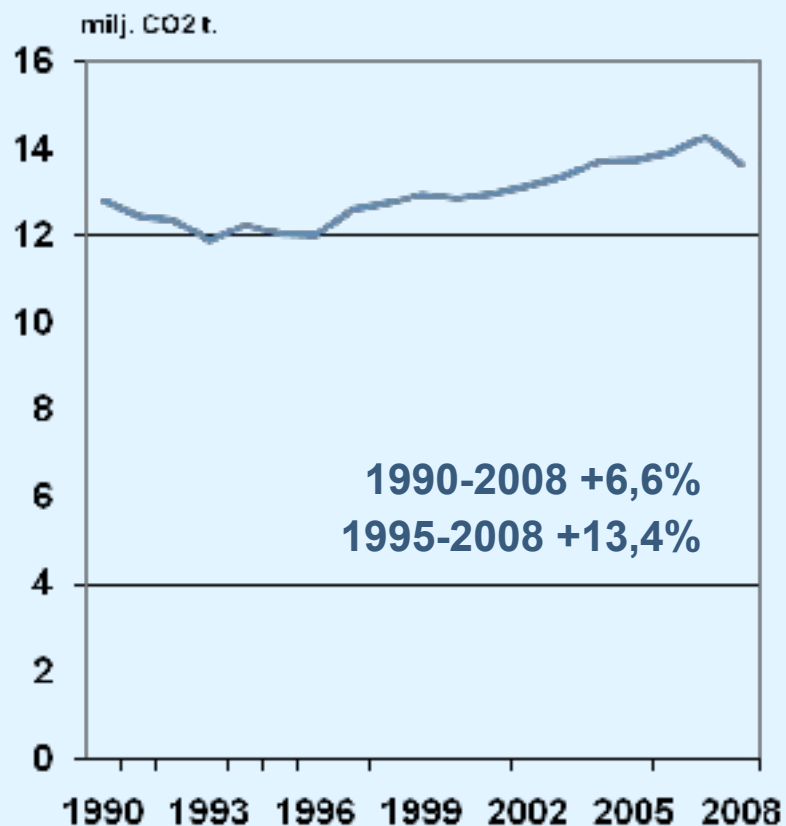
Esimerkki 2: Tutkijan uran kannalta kansainvälisyys on keskeistä

- **Suomen tieteen tila ja taso -raportti (10.11.2009):**
  - ”Suomen tiedepolitiikassa on pidetty tutkimuksen kansainvälistymistä merkittävänä haasteena jo vuosikymmeniä. ”
  - Mutta ... ” suomalainen yritystoiminta on hyvin kansainvälistynyt, mutta sekä yritysten tutkimustoiminta ja sen rahoitus Suomessa että suomalainen tutkimusjärjestelmä ovat hyvin kansallisia.”
- **Kannustimet, jotka lisäävät tutkijoiden ja tutkimusjärjestelmän kansainvälisyyttä, lisäävät myös lentämistä ja ovat siten ilmastonmuutoksen kannalta nurinkurisia.**

EU:n päätöksiä, joihin Suomen ilmasto- ja energiasstrategia (2008) ja Tulevaisuusselonteko (2009) perustuvat

- Kasvihuonekaasupäästötavoitteet:
  - vuoteen 2020 mennessä
    - 20 % vuoden 1990 tasosta
    - Suomelle ei-päästökauppasektori -16 % (verrattuna 2005)
    - 30 %, jos myös muut maat (USA, Kiina...) vähentävät päästöjään
  - vuoteen 2050 mennessä
    - kehittyneille maille 60 - 80 %:n vähennys vuoteen 2050 mennessä
- Energiatohokkuustavoite: 20 % vuonna 2020
- Uusiutuvien tavoite: osuus EU:ssa keskimäärin 20 %
loppukulutuksesta vuonna 2020: *Suomelle 38 %*
  - liikenteen biopolttoaineet 10 % vuonna 2020, kaikille EU-maille

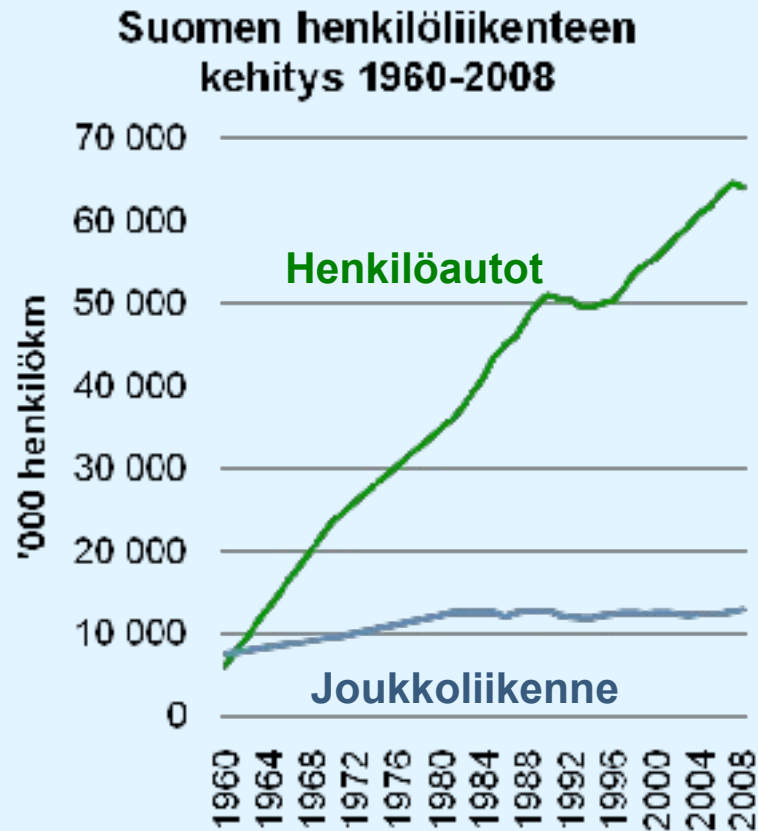
Haasteena liikenteen CO₂ päästöjen vähentäminen

Lähde: Tilastokeskus

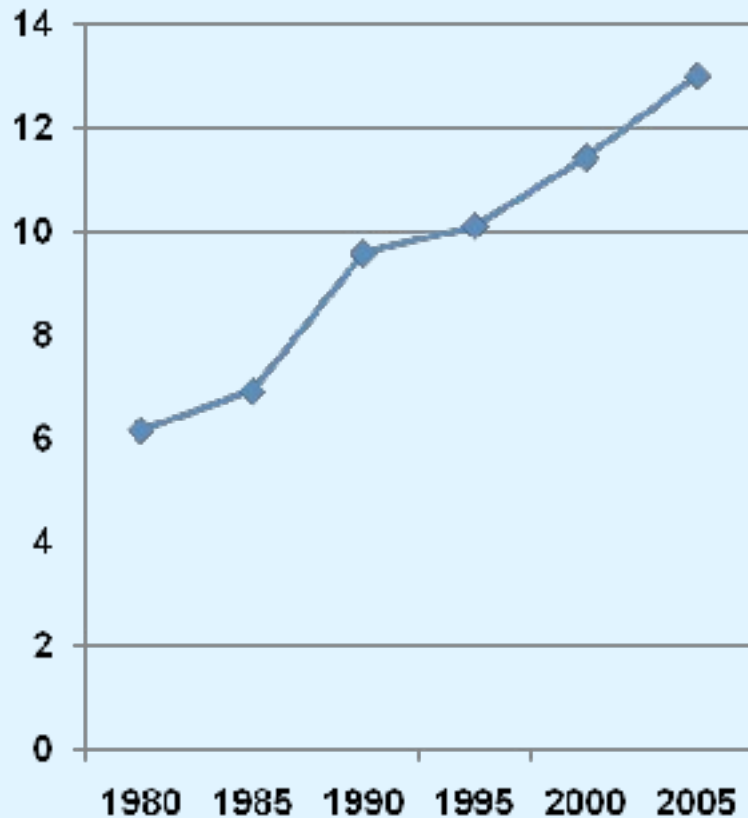
- Suomen velvoite: ei-päästökauppasektorin päästöt -16 % vuoteen 2020 (verrattuna 2005)
- Liikenteen CO₂ päästöt ovat kasvaneet

Haasteena liikenteen CO₂ päästöjen vähentäminen

- Suomen velvoite: ei-päästökauppasektorin päästöt -16 % vuoteen 2020 (verrattuna 2005)
- Liikenteen CO₂ päästöt ovat kasvaneet
- Yksityisautoilu on lisääntynyt

Haasteena liikenteen CO₂ päästöjen vähentäminen

Lähde: SYKE

- Suomen velvoite: ei-päästökauppasektorin päästöt -16 % vuoteen 2020 (verrattuna 2005)
- Liikenteen CO₂ päästöt ovat kasvaneet
- Yksityisautoilu on lisääntynyt
- Työmatkojen keskimääräinen pituus on kasvanut
- ...

Tuloverolain (1535/92) 93 § on esimerkki ilmastonmuutoksen kannalta nurinkurisesta kannustimesta 1(3)

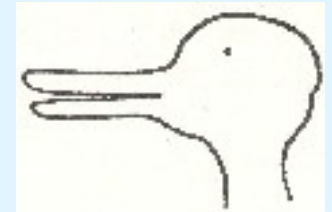
- **Pykälässä määritellään, millä tavalla asunnon ja työpaikan väliset matkakustannukset voidaan vähentää tuloverotuksessa.**
- **Vuoden 2006 verotuksessa:**
  - vähennettiin matkakustannuksia yli 1,1 miljardin euron edestä
  - matkakustannusvähennyksen sai liki 800 000 henkilöä
  - 44 000 sai maksimivähennyksen 4 700 euroa/henkilö (enimmäismäärä vuodesta 2007 alkaen 7 000 euroa/v)

Tuloverolain (1535/92) 93 § on esimerkki ilmastonmuutoksen kannalta nurinkurisesta kannustimesta 2(3)

- **Verovähennys ei kannusta työmatkojen suorittamiseen joukkoliikenteellä**
- **Verovähennys ei kannusta (yrittäjiä tai kuntia) luomaan uutta joukkoliikennetarjontaa**
- *Kunnassa X seutulipusta kieltäydyttiin, koska veroetu määräytyy edullisimman vaihtoehdon mukaan, autoilijat olisivat siis kärsineet seutulipusta*

Tuloverolain (1535/92) 93 § on esimerkki ilmastonmuutoksen kannalta nurinkurisesta kannustimesta 3(3)

- Ilmastonmuutoksen hillintä on vain yksi näkökulma verovähennykseen
- Työvoiman liikkuvuus on myös tärkeää
- On olemassa muita vähennysmuotoja, jotka tukisivat työvoiman liikkuvuutta, olisivat hallinnollisesti halvempia ja samalla kannustaisi käyttämään ja kehittämään joukkoliikennettä
  - esimerkiksi vähennys, joka perustuisi työpaikan ja kodin väliseen etäisyyteen

Näkökulman lisäksi myös kehyksellä on merkitystä

Monessa maassa ilmastopolitiikka määritellään uudelleen innovaatiomahdollisuudeksi

- Saksa, Hollanti, USA (Obama) ...
- Tulevaisuusselonteossa: *"Vallankumous on samalla sekä valtava haaste että mahdollisuus"*.
- Ilmasto- ja energiastrategiassa innovaatiönäkökulma on mukana, mutta ei kovin vahvasti, eikä kovin konkreettisesti
- Vuoden 2008 kansallisessa innovaatiostrategiassa ilmastonmuutos ei näy

Uudessa kehyksessä vanhat näkökulmaerot voivat olla pienempiä

Kannustimia jotka, ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta ovat nurinkurisia

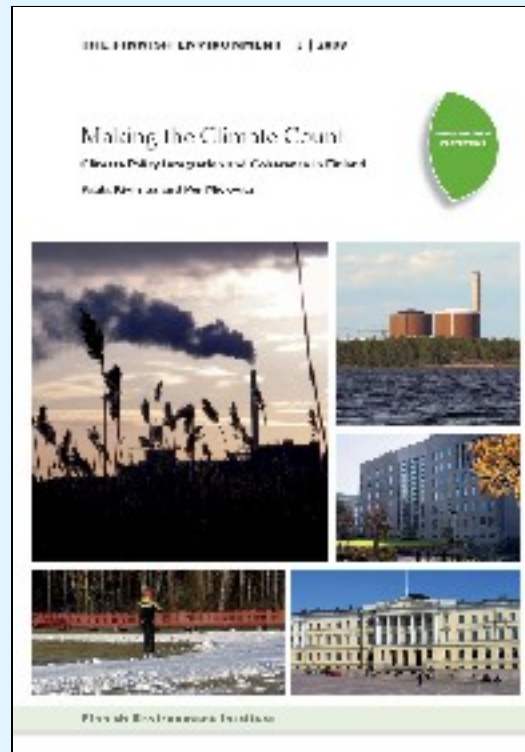
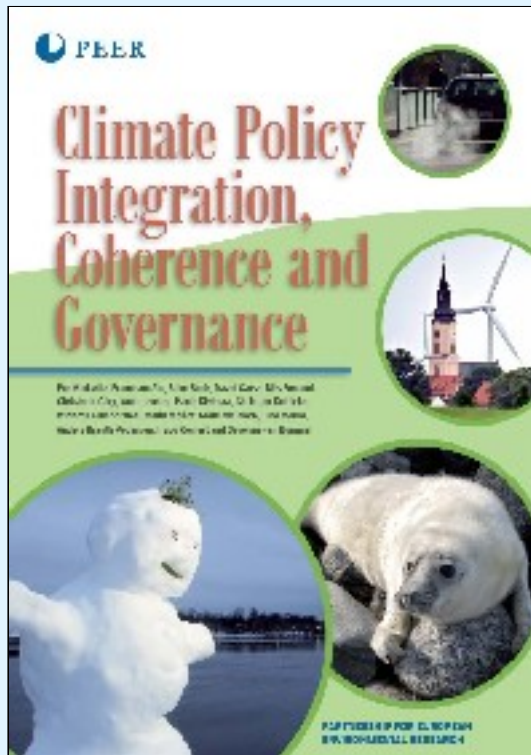
- Osa ovat hyvin tunnettuja:
  - Työmatkojen verovähennysoikeus
  - Turpeen suorat tuet ja verotuet
  - Teollisuuden alhaisempi energiavero ...
- Ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta nämä ovat nurinkurisia, mutta toisista näkökulmista ne ovat perusteltuja
- Todennäköisesti on olemassa myös paljon nurinkurisia kannustimia, joita ei ole tunnistettu
  - Meidän pitäisi paremmin ymmärtää miten erilaiset yhteiskunnalliset prosessit (sosiaaliset, taloudelliset ja tekniset) vaikuttavat ilmastonmuutoksen

Lisätietoa

www.peer.eu/publications/

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=339847&lan=en>

<http://vnk.fi/julkaisut/julkaisusarja/julkaisu/fi.jsp?oid=235407>

Kiitoksia